

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра
з теми

**ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПОЗАКЛАСНОЇ
РОБОТИ**

Виконала: студентка II курсу,
групи РО2-М18з
Спеціальності 013 Початкова освіта
Солом'яна Вікторія Олександрівна
Керівник **Борисова Т.В.**, кандидат
педагогічних наук, доцент
Рецензент Третяк Н.В.,
кандидат філологічних наук, доцент

м. Кам'янець-Подільський
2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ.....	9
1.1. Сутність і зміст поняття «емоційна культура молодших школярів».....	9
1.2. Театральна діяльність як засіб формування емоційної культури особистості.....	18
1.3. Організаційно-методичні особливості діяльності шкільного театального гуртка як складової позакласної роботи у початковій школі.....	28
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРУ В УМОВАХ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ.....	39
2.1. Діагностика існуючого стану сформованості емоційної культури молодших школярів.....	39
2.2. Методика формування емоційної культури молодших школярів у процесі позакласної театральної діяльності.....	53
2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи з формування емоційної культури молодших школярів засобами позакласної театральної діяльності.....	72
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах розвитку нашого суспільства особливо актуальними є проблеми формування гармонійно розвиненої і емоційно багатой особистості, яка була б здатна відчувати красу оточуючої дійсності, позитивно реагувати на різноманітні, подекуди негативні фактори сьогодення, а також могла б збагачувати цей світ, випромінюючи добро, людяність і духовну красу.

Найбільш вразливим і залежним від оточення, і, водночас, таким, що може виступати могутньою спонукальною силою у формуванні особистості, є емоційний світ дитини. Особливо це стосується учнів молодшого шкільного віку, оскільки саме на цьому віковому етапі виділяється їх емоційність, чуттєвість. Враховуючи цей факт, педагогічна спільнота має докладати значних зусиль вихованню емоційної культури, що вимагає пошуку нових наукових поглядів, інноваційних педагогічних шляхів і засобів, які дають змогу зробити відповідну педагогічну роботу більш ефективною й результативною.

Актуальність цієї проблеми підтверджується такими державними документами, як Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), «Концепція нової української школи», у яких віддзеркалюються основні напрямки, на які слід звертати якомога більше суспільної та педагогічної уваги. Так, у діючій «Концепції нової української школи» визначено універсальні вміння, які є складовою усіх визначених у документі компетентностей. Такими вміннями виступають: «уміння конструктивно керувати емоціями, уміння застосовувати емоційний інтелект, здатність співпрацювати з іншими в команді»[46].

Проблема становлення духовності, емоційно-почуттєвого начала дітей, пошук, як говорив В.О. Сухомлинський «емоційно-естетичної струминки» [66, с. 118], зумовлює звернення до театрального мистецтва, як засобу створення емоційного середовища, в якому виховується і формується дитяча особистість.

Сьогодні театральне мистецтво визнається потужним засобом розвитку людини, впливу на її свідомість, формування за В.О. Сухомлинським її «емоційної культури» [66, с. 119]. Завдяки почуттям людина створює себе на зразок макро-і мікросоціального середовища, моделює власну поведінку.

Природа театрального мистецтва, специфічність всього арсеналу засобів виразності та інструментарію впливу на особистість як виконавців, так і глядачів вказує на його перетворююче, трансформуюче значення для людини, зокрема дитини. Особливо ці процеси активізуються, якщо вона безпосередньо включена в творчий процес.

Театр, звертаючись до емоційно-почуттєвої сутності дитини, у високохудожній формі «розгортає» перед нею різні моделі поведінки, «охудожнює» стосунки людей з оточенням, тим самим активізуються процеси соціалізації, естетизації життя, розвитку креативності, формування мотиваційної, установчої сфер дитячої особистості.

З огляду на такий значний потенціал, театральне мистецтво має існувати не тільки у стінах дитячого театру, як вистава, що дає насолоду, катарсис, впливає на когнітивні процеси тощо, а й у таких формах, що сприяють формуванню, розвитку, активізації або корекції різноманітних психічних утворень особистості.

Досягти цього можливо шляхом спеціального використання його багатючих можливостей у роботі з молодшими школярами, як в процесі їх навчання, так і в позакласній роботі дитячих театральних колективів.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Визначити сучасний стан наукової опрацьованості досліджуваної проблеми можна за допомогою вивчення і аналізу актуальних для сьогодення доробків науковців минулих часів, а також наукових розвідок сучасних вчених. Їх міркування та ідеї вимагають уважного вивчення, переосмислення та творчого впровадження в сучасну шкільну практику, а також виступають теоретичною основою нашого магістерського дослідження.

Зокрема, проблему формування емоційної культури особистості обґрунтували у своїх роботах філософи та культурологи: Лосєв А., Еріксон Е., Корнієнко Н., Кульчицький О.

Психологічні аспекти формування емоцій в дітей молодшого шкільного віку розкриті в дослідженнях таких вчених, як Виготський Л., Бодалєв А., Алпатова О., Васильєв І., Поплужний В., Тихомиров О., Вилюнас В., Додонов Б., Якобсон П. та ін.

Велику увагу у своїх працях приділяли вихованню емоційної сфери дітей видатні вітчизняні педагоги Макаренко А., Сухомлинський В., Савченко О.

Аналіз наукової літератури переконує, що ця проблематика є багатоаспектною і вимагає спеціального дослідження.

Для нашої магістерської роботи важливими є наукові доробки в галузі театрального мистецтва таких авторів, як Абрамян В., Сац Н., Станіславський К. Ці режисери, педагоги і науковці здійснили значний внесок у вивчення сутності та механізмів функціонування дитячого театру.

Проблема використання театралізованої діяльності як повноцінної та ефективної складової формування всебічно розвиненої особистості, педагогічні можливості театралізованих ігор розглядались в працях Артемової Л., Борисової Т., Чурилової Л., Гризоглазової Т.

Дослідження Рожественської Н., Лещенко М., Белобородової Т., Буткевич А., Симонова П., Єршова П. присвячені вирішенню проблеми формування емоційної культури особистості засобами мистецької гри.

Проблема організації позакласної роботи і особливості діяльності учнівських театральних гуртків різноаспектно досліджувалась такими науковцями, як Базильчук Л., Божко А., Корнієнко Н., Макаренко Л., Ніколаїчева А. та ін.

Аналіз наукової та методичної літератури свідчить про те, що науковою спільнотою вже дуже детально досліджено проблему використання театрального мистецтва у роботі із школярами, глибоко й ретельно розкрито також питання, пов'язані із формуванням емоційної сфери молодших школярів.

Однак, деякі аспекти цієї проблеми, на жаль, досі залишаються недостатньо опрацьованими і потребують спеціальної наукової розробки. Так, сьогодні актуальною залишається проблема використання ресурсів театру у формуванні саме емоційної культури молодших школярів. Також спеціальної наукової уваги потребує проблема методичного забезпечення діяльності шкільного театрального гуртка як вагомого елемента позакласної роботи, спрямованого на емоційне становлення особистості дитини.

Ці міркування підтверджують актуальність визначеної дослідницької проблематики і обґрунтовують вибір теми нашої магістерської роботи: «Формування емоційної культури молодших школярів засобами театральної діяльності в умовах позакласної роботи».

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка спеціально розробленої методики формування емоційної культури молодших школярів засобами театру в умовах позакласної роботи.

Гіпотеза дослідження твердить, що процес формування емоційної культури стане більш ефективнішим, якщо впровадити у театральну-гурткову роботу спеціальну методику, націлену на підвищення інтересу дітей до удосконалення власних емоцій, розширення їх обізнаності у питаннях емоційної сфери особистості, а також на розвиток у них рефлексивних якостей та здатності до емпатії.

Об'єкт дослідження: процес формування емоційної культури молодших школярів.

Предмет дослідження: методика формування емоційної культури молодших школярів засобами театральної діяльності в умовах позакласної роботи.

Завдання дослідження:

- проаналізувати наукові праці з досліджуваної проблеми і сформулювати теоретичне підґрунтя дослідно-експериментальної роботи;
- розробити критерії, показники і рівні сформованості емоційної культури молодших школярів;

- дослідити існуючий стан проблеми формування емоційної культури молодших школярів в практиці позакласної гурткової роботи у початковій школі;
- визначити педагогічні можливості засобів театральної діяльності у формуванні емоційної культури молодших школярів;
- розробити й експериментально перевірити ефективність методики формування емоційної культури молодших школярів засобами театральної діяльності в умовах роботи шкільного театального гуртка.

Методи дослідження: у відповідності з визначеними завданнями, в нашій магістерській роботі застосовано такі методи: аналіз філософської, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження; систематизація та узагальнення науково-теоретичних і дослідних даних; спостереження; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний); статистична обробка отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження: ЗОШ I-III ступенів №1, м. Бар Вінницької області.

Наукова новизна дослідження:

- здійснено цілісне психолого-педагогічне трактування поняття «емоційна культура молодших школярів»;
- визначено функціональні можливості засобів театральної діяльності у формуванні емоційної культури молодших школярів;
- виокремлено критерії та показники для оцінювання рівнів сформованості емоційної культури молодших школярів;
- розроблено й експериментально апробовано методику формування емоційної культури молодших школярів засобами театральної діяльності в умовах позакласної гурткової роботи.

Теоретичне значення дослідження полягає в урізноманітненні наукових підходів до вирішення проблеми використання театру як художньо-

педагогічного інструмента формування емоційної культури молодших школярів.

Практичне значення магістерського дослідження полягає в тому, що розроблена методика формування емоційної культури молодших школярів засобами театральної діяльності або її окремі складові можуть застосовуватися у позакласній, гуртковій роботі.

Апробація результатів дослідження здійснювалась шляхом доповідей на науковій конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Всеукраїнській інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» 24-25 жовтня 2019 року, в яких висвітлювались окремі теоретичні аспекти та основні методичні віднайдення дослідницької роботи.

Публікації. Найважливіші теоретичні положення і висновки дослідження викладено в одній одноосібній науковій публікації авторки: «Театр як засіб формування емоційної сфери молодших школярів».

Структура магістерської роботи: робота містить вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, що нараховує 71 найменування. Обсяг магістерського дослідження – 85 сторінок основного тексту. Список використаних джерел – 5 сторінок. Робота містить 8 таблиць, 10 діаграм.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі порушено і досліджено надзвичайно актуальну для сучасної педагогіки проблему формування емоційної культури молодших школярів як важливої складової гармонійного розвитку дитячої особистості. Центром нашої дослідницької уваги виступила позакласна, зокрема театральнo-гурткова робота, яка в силу своєї специфіки засновується на потужному виховному і розвивальному потенціалі театру, а також, що особливо цінно, є близькою до вікових уподобань, інтересів та прагнень дитини.

1. Визначення теоретичних засад формування емоційної культури молодших школярів засобами театру охоплювало глибоке та різноаспектне вивчення міркувань, тверджень, ідей вчених різних галузей гуманітарних знань щодо змісту, специфіки та структурних складових емоційної культури дітей молодшого шкільного віку; дослідження висвітлених у наукових працях механізмів театральної творчості у її акторсько-виконавському, художньо-декоративному, музичному та хореографічному вимірах; з'ясування за допомогою наявної наукової інформації ролі театру і театральної діяльності, а також значення позакласної театральнo-гурткової роботи у процесі формування емоційної культури молодших школярів.
2. В результаті опрацювання наукових джерел було визначено, що *емоційна культура молодших школярів* – це складне динамічне утворення, властивість дитячої особистості, що виявляється в здатності дитини емоційно відгукуватися на інтелектуальні, морально-естетичні вияви життєдіяльності, у потребі творення та перетворення навколишньої дійсності. Узагальнено – це контролююча і коригуюча система управління власним внутрішнім світом, поведінкою, вчинками дитячої особистості, багатоплановістю її ставлення до природи, людей, мистецтва, в основі якого лежать: емоційний відгук, сенсорна культура, емоційно-естетичні

переживання, потреба у творчості. Було також визначено, що *театральна діяльність* забезпечує необхідні умови для розвитку емоційної культури молодших школярів, творчого розкріпачення і самовираження дітей, реалізації ними своїх емоцій, бажань і прагнень у певних, притаманних природі театрального мистецтва проявах (словах, рухах, міміці, жестах, музичному виконавстві, образотворенні). Засоби театральної діяльності позитивно впливають на збагачення емоційної сфери дитячої особистості, формують та розвивають визначені складові емоційної культури молодших школярів. Крім цього нами становлено, що *театральна гурткова робота є важливою складовою позакласної діяльності молодших школярів*, засновується на вільному виборі самою дитиною цікавих для неї різновидів роботи, охоплює різні форми організації і проведення занять, інтегрує у собі різні аспекти розвитку акторської майстерності дітей, розширення обсягу їх знань у царині мистецтва театру, а також сприяє удосконаленню духовної, інтелектуальної, естетичної та емоційно-психологічної сфери дитячої особистості.

3. Для оцінювання міри сформованості емоційної культури молодших школярів було визначено такі критерії: *зацікавленість молодших школярів в удосконаленні власної емоційної сфери* (віддзеркалюється у наявності інтересу дітей до опанування знань про сутність емоцій та їх значення для людини, у прагненні учнів розуміти власні емоції, у здатності підтримувати в собі позитивні емоційні стани); *обізнаність дитини у питаннях сутності емоційної сфери особистості*, показниками якого виступають: розвиненість емоційних проявів молодших школярів, здатність до сприймання мімічно віддзеркалених різноманітних емоційних станів людини та розуміння сутності емоцій; *здатність до емпатії*, що визначається здатністю дитини до ідентифікації, а також до співпереживання, співчуття; *розвиненість рефлексивних якостей*, що цілісно охоплює

здатність до самоаналізу, самооцінки, вміння регулювати власну поведінку. Відповідно визначено три рівні, за якими здійснювалась оцінка сформованості емоційної культури молодших школярів: «високий», «середній», «низький».

4. Аналіз результатів констатувального експерименту дозволив виявити ряд проблемних моментів у існуючій практиці формування емоційної культури молодших школярів: недостатня обізнаність дітей в теоретичних питаннях щодо емоцій людини, особливостей їх проявів, способів їх коригування та управління ними; відсутність особистої зацікавленості молодших школярів в удосконаленні власної емоційної сфери; недостатньо виправданий з позицій сучасних досягнень психології та мистецької педагогіки підбір учителями засобів формування емоційної культури.
5. Було зроблено припущення, згідно з яким ефективність формування емоційної культури молодших школярів у процесі позакласних занять театральним мистецтвом може бути підвищена за умов впровадження у процес роботи театального гуртка спеціально розробленої поетапної методики формування емоційної культури молодших школярів засобами театального мистецтва.
6. Визначено основні напрямки методичного забезпечення процесу формування емоційної культури учасників шкільного театального колективу: *особистісно-психологічний* (має на меті формування у молодших школярів переконань щодо доцільності удосконалення їх емоційної культури засобами театальної діяльності); *психологічно-теоретичний* (націлено на розширення обізнаності дітей, зокрема з питань засобів емоційної виразності, емоційних проявів, розуміння сутності певних емоційних станів); *психологічно-практичний* спрямовано на формування у школярів рефлексивних якостей та здатності до емпатії. Згідно із виокремленими напрямками розроблено

поетапну методичку формування емоційної культури молодших школярів в умовах позакласної гурткової роботи.

7. На *першому етапі* нами застосовувались методи, спрямовані на активізацію емоційної сфери школярів, а також на формування, розширення та уточнення знань про театр (бесіди: «У таємничому світі театру», «Вітаю тебе, театре!»); завдання на проектування правильної й доцільної поведінки у визначених обставинах; визначення позитивних та негативних емоційних станів на основі перегляду і аналізу відеосюжетів, картин, ілюстрацій, світлин та схем). На *другому етапі* діти залучались до виконання творчих завдань, спрямованих на розширення їх компетентності в питаннях емоційної сфери особистості (визначення і обговорення особливостей відображення емоційних станів персонажами відеофрагментів вистав «Кіт у чоботях», «Пан Коцький», «Пітер Пен і Венді», мюзиклу «На русалчин Великдень», мультфільму «Бременські музиканти»); завдання ігрового характеру на визначення особливостей зовнішнього виявлення емоційного стану за рухами і жестами інших осіб, за умовними схематичними позами, гра «Камінна постать»; завдання на відпрацювання комплексних жестово-рухових дій, визначення і відпрацювання пантомімічних, мімічних засобів віддзеркалення емоцій і почуттів людини; відображення емоцій за допомогою безпредметних плям різних кольорів та схематичних малюнків; завдання на розпізнавання емоцій за допомогою голосової інтонації та тембрально-інтонаційне колорювання дикційних вправ-скоромовок; відгадування пантомімічних загадок тощо). На *третьому етапі*, орієнтованому на оволодіння рефлексивними якостями та здатністю до емпатії в процесі театральної діяльності діти залучались до постановки міні-вистав, відпрацювання міні-тренінгів, безпосередньо брали участь у трьох умовних етапах репетиційної роботи (так званому «застільному», «у вигородках», «на

сцені»), де удосконалювались їх рефлексивні та емпатійні можливості у процесі традиційної репетиційної роботи над виставою; брали участь у публічних показах театральних спектаклів; колективно обговорювали результати своєї творчої діяльності.

8. Експериментально доведено ефективність розробленої методики, що дозволяє пропонувати її для застосування в процесі проведення позакласних, гурткових занять театральним мистецтвом з дітьми молодшого шкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамян В.Ц. Театральна педагогіка. К.: Лібра, 1996. 256 с.
2. Авдеева Н.Н. Понятие идентификации и его применение к проблеме понимания человека человеком. Теоретические и прикладные проблемы психологии познания людьми друг друга: тез. докл. Краснодар., 1975. С. 6-9.
3. Алпатова О.В. Місце і роль емпатії у психічному розвитку особистості. Проблеми загальної та педагогічної психології: зб.наук.праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. К.:2001. Т.3. С.7-16.
4. Алпатова О.В. Феномен емпатії у структурі спільної учбової діяльності молодших школярів. Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук, праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. К.:2001. Т.3. С.222-233.
5. Антипіна А.Є. Театралізована діяльність у початкових класах. М.:ВЛАДОС, 2003. 103с.
6. Артемова Л.В. Вчися граючись. К.:Томіріс, 1995.111с.
7. Артемова Л.В. Театр і гра. К.:Томіріс, 2002. С. 108-144.
8. Базильчук Л. В. Проблема організації позакласної роботи в загальноосвітній школі. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N129/N129p006-010.pdf
9. Баканурский А.Г., Овчинникова А.П. Современный театрально-драматический словарь. Одесса:Студия «Негоциант», 2007. 340с.
10. Белобородова В.К., Ригина Г.С., Алиев Ю.Б. Музыкальное воспитание школьников. М.:Педагогика, 1975.С.210-215.
11. Береза Р.П. Формування самосвідомості учнів як педагогічна проблема. Педагогіка і психологія освіти. 1999. №1. С.210-215.
12. Бодалев А.А. Теоретико-методологические аспекты изучения эмпатии. Групповая психотерапия при неврозах /Под ред. Б.Д.Карвасарского и В.А.Мазуренко. 1975. С.11-19.
- 13.Борисенко С.Б. Методы формирования й диагностики эмпатии: автореф... дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Л., 1988. 14 с.

14. Борисова Т.В. Методика підготовки майбутніх учителів музики до естетичного виховання школярів засобами музично-театрального мистецтва: дис. ...канд. пед. наук: спец.13.00.02. Київ, 2006. 197с.
15. Божко А. Г. Збірник програм для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів. Художньо-естетичний напрям. Хореографія. Театр. / А. Г. Божко, М. В. Веліт, І. В. Валуйко та ін.. Суми: Антей, 2005. 235 с.
16. Буткевич А. Виховне значення дитячого театру. Виховання і навчання. 1999. № 5. С.146-158.
17. Васильєв В.А. Емоції людини. К., 1985. 80 с.
18. Вилюнас В.К. Психология эмоциональных явлений. М.: Изд-во МГУ, 1976. 43с.
19. Вилюнас В.К., Гиппенрейтер Ю.Б. Психология эмоций / Под ред. В.К.Вилюнаса, Ю.Б.Гиппенрейтер. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. 288с.
20. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. М.: Искусство. 1967. 93с.
21. Выготский Л. С. Игра и её роль в психическом развитии ребёнка. Вопросы психологии. 1966. № 6. С. 74-75.
22. Выготский Л.С. Психология искусства. М.:Педагогика, 1987. 348 с.
23. Выготский Л. С. Лекции по психологии. СПб.: Союз, 1997. 329 с.
24. Гаврилова Т.П. Понятие эмпатии в зарубежной психологии (Исторический обзор и современные проблемы). Вопросы психологии. 1975. №2. С.147-156.
25. Голінська Т. Естетичний розвиток молодших школярів засобами синтезу мистецтв: дис. ...канд..пед.наук: 13.00.07. Херсон, 2005. 217с.
26. Гризоглазова Т. Формирование нравственного опыта младших школьников средствами музыкальной сказки: дис. ...канд. пед. наук: спец.: 13.00.01. Киев, 1994. 176с.

27. Гурткова робота – один із видів позакласної роботи. URL: solonezdut.at.ua/DOC/gurtkova_robota-organizacija_ta_planuvannja
28. Дергач М.А. Практика застосування театрального мистецтва в освітній системі України у 1922-1923 рр. URL: [http://archive.nbuv.gov.ua./portal/soc_gum/pspo/2006_11_1/doc_pdf/Zamkova_st.pdf].
29. Державна національна програма «Освіта». Україна ХХІ століття. К.: Райдуга, 1994. 62 с.
30. Додонов Б.И. В мире эмоций. К.: Политиздат Украины, 1987. 139с.
31. Додонов Б.И. Эмоции как ценность. М., 1978. 148 с.
32. Додонов Б.И. Классификация эмоций при исследовании эмоциональной направленности личности. Вопросы психологии. 1975. №6. С.21-33.
33. Дорошенко Т.В. Развитие творчих здібностей засобами музики: методичні рекомендації. Початкова школа. 2001. №4. С.34-37.
34. Эриксон Э.Г. Детство и общество. СПб.: Ленато, АСТ, Фонд «Университетская книга», 1996. 592с.
35. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2007. 328с.
36. Закон України «Про загальну середню освіту». URL: dinz.gov.ua/index/ua/material/108
37. Закон України «Про освіту». URL: tourlib.net/zakon/pro_osvitu.htm
38. Захарова А.В. Психологические условия формирования самооценки в младшем школьном возрасте. Вопросы психологии. 1978. №4. С.147-151.
39. Зверева О.Л. Игра-драматизация. Воспитание детей в игре. 1994. С.78-94.
40. Игры-драматизации. Эмоциональное развитие школьника. М., 1983. С.44-52.
41. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. СПб.: Питер, 2001. 245с.

42. Караманенко Т. Кукольный театр - школьникам. М.: Просвещение, 1985. С.28-44.
43. Карпенко Е. Дитяча опера як засіб естетичного виховання. Мистецтво та освіта. 2007. № 4. С.40-44.
44. Кириленко Т.С. Гармонізація емоційних станів особистості. Наука і освіта. 2000. №1-2. С.22-23.
45. Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15>
46. Концепція нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
47. Корнієнко Н. Самосвідомість: гра в театр. К., 2002. 120с.
48. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. Мюнхен-Львів, 1995. 246 с.
49. Лещенко М. «Чарівний світ» драми. Мистецтво та освіта. 2006. №1. С.40-44.
50. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. М.: Политиздат, 1991. 526с.
51. Макаренко Л.В. Театр – мистецтво життя. Дошкільне виховання. 1994. №8. С. 13-16
52. Маловік С. В. Розвиток пізнавальних інтересів учнів у позанавчальний час. URL: <http://osvita-dnepr.com/index.php/metodichni-rekomendatsiji/2210-rozvitok-piznavalnikh-interesiv-uchniv-u-pozanavchalnij-chas>
53. Михайлова А. Ребенок в мире театра. М., 2004. 208с.
54. Михайловская Н. Музыка и дети. М.: Советский композитор, 1977. 259 с.
55. Николаичева А.П. Инсценирование литературных произведений. Дошкольное воспитание. 1980. №10. С.18-27.
56. Поняття позакласної виховної роботи. URL: <http://www.rozumniki.ua/ua/view-articles/id-ponyattya-pozaklasnoyi-vihovnoyi-roboti-45.htm>
57. Поплужный В.Л., Тихомиров О.К. Эмоции и мышление. М.: Изд-во Московского университета, 1980. 192с.

58. Ригина Г.С. Уроки театра в начальных классах. М.: Просвещение, 1980. С.35-43.
- 59.Рождественская Н. Психология сценической деятельности. Психология художественного творчества. М.:Харвест, 1999. С.653-672.
60. Ростовський О. Хлебнікова Л. Які почуття передає музика:методичні рекомендації. Початкова школа. К., 2001. №9. С.32-47.
61. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Спб.: Издательство «Питер», 2000. 592с.
62. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової школи: посібник для вчителів і методистів початкового навчання. 2-ге вид., доповн., переробл. К. : Богданова А. М., 2009. 226 с.
- 63.Сац Н.И. Жизнь – явление полосатое. М.:Новости, 1991. 592с.
64. Симонов П. Воссоздание индивидуальности в процессе перевоплощения актера /П.Симонов, П.Ершов. Психология художественного творчества. М.:Харвест, 1999. С.594-613.
65. Станиславский К.С. Собрание сочинений в восьми томах. Моя жизнь в искусстве. М.: «Искусство»,1954. Т.1. 112с.
66. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. К.: Рад. школа, 1977. Т.3. 670с.
67. Терентьева Н.А. Художественно-творческое развитие младших школьников в процессе целостного восприятия различных видов искусства. М.:Прометей МГПИ, 1990.184с.
68. Український педагогічний словник. К.:Либідь, 1997. 376с.
69. Хуторской А.В. Системно-деятельностный подход в обучении: научно-методическое пособие. М.:Издательство «Эйдос», 2012. 63с.
70. Чурилова Э.Г. Методика и организация театрализованной деятельности дошкольников й младших школьников. М. 2003. 106 с.
71. Якобсон П.М. Психология чувств и мотивации. М.: МПСИ, 1998. С.299-301.